

STADSHOLMEN

PHAETON 9

Trädgårdsgatan 7

GAMLA STAN

Stadsholmen

AB Stadsholmen är Stockholms stads bolag för förvaltning av äldre, kulturhistoriskt värdefulla fastigheter. Vi äger och förvaltar merparten av bebyggelsen inom kulturresevatet östra Mariaberget, Skinnarviksberget, Åsöberget och Vita bergen samt området vid Katarina kyrka. Dessutom är Stadsholmen största fastighetsägare i Gamla stan, på Långholmen och i Djurgårdsstaden. Vi äger och förvaltar även gårdar i ytterstaden – stamfastigheter från vilka stadens moderna förorter vuxit fram. För närvarande omfattar beståndet 279 fastigheter med drygt 700 byggnader, som inrymmer 1633 lägenheter och 804 lokaler. Stadsholmen är ett dotterbolag till AB Svenska Bostäder.

Stadsholmen bildades 1936 av samfundet S:t Erik för att rusta upp några kvarter i Gamla stan. Stadsholmen är det äldre namnet på denna stadsdel. 1967 förvärvade Stockholms stad bolaget och överförde merparten av sitt äldsta bostadsbestånd till Stadsholmen. Under åren har även Stadsholmen övertagit byggnader från andra fastighetsägare som byggnadsstyrelsen, kriminalvården och Gatu- och fastighetskontoret i Stockholm.

Med tiden har ett synsätt vuxit fram där antikvariska principer baserade på varje hus historia och förutsättningar blivit vägledande för hur byggnader och yttre miljö ska förvaltas och rustas. Flertalet av våra fastigheter har högsta klassificering (blå) vilket innebär att de har så stora kulturhistoriska värden att de motsvarar kraven för byggnadsminnen. För oss är byggnadsvård ett vardagsarbete och allt vi gör präglas av respekt för husen och deras historia.

FAKTABLAD

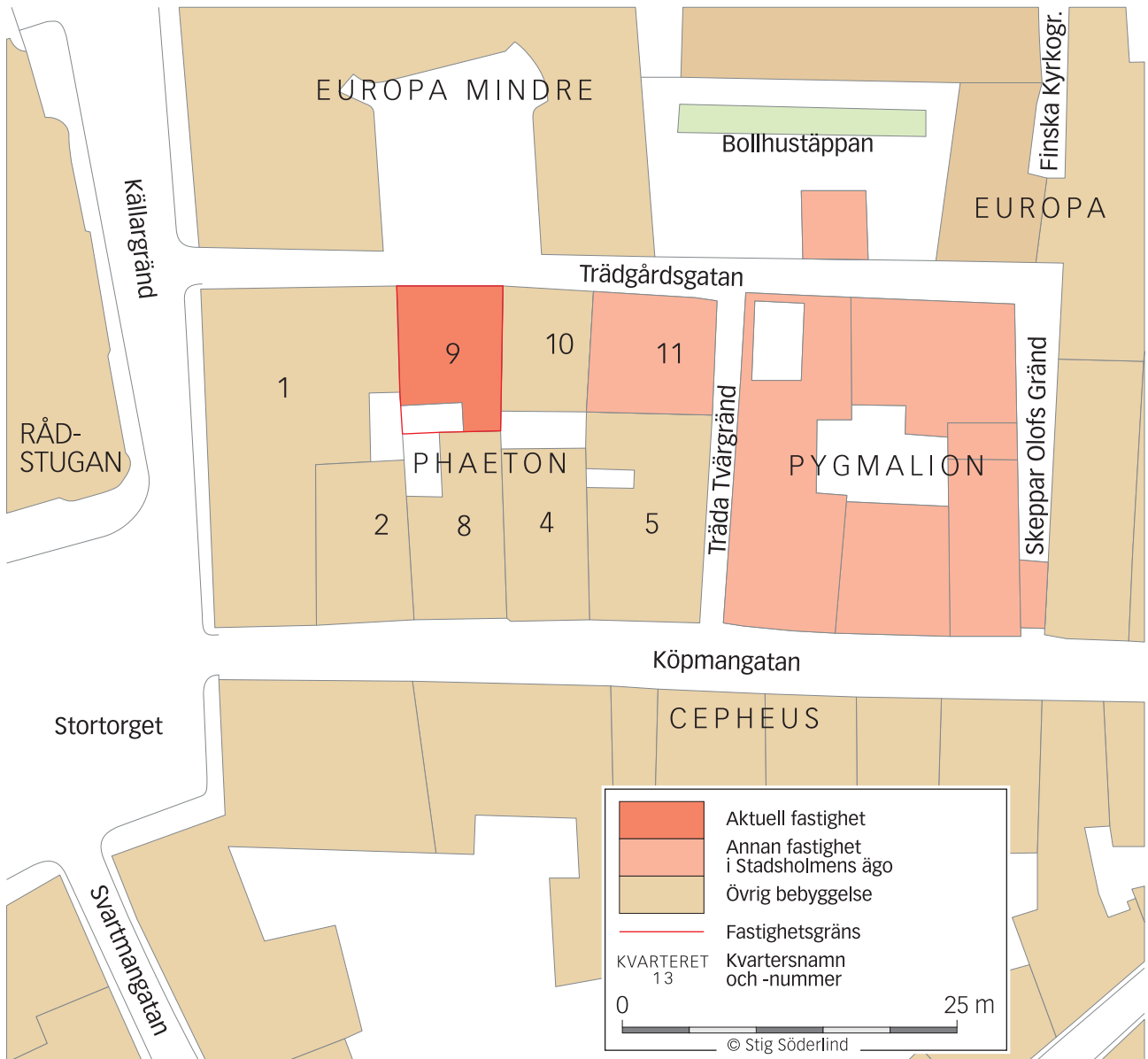
Byggnader och miljöer berättar ofta något om vår historia. Genom byggnaderna kan vi få veta hur staden och samhället förändrats. Husen ger oss också kunskap om hur människor har arbetat, bott och inrett sina hem och de speglar även olika gruppers livsvillkor.

Somliga hus är väldokumenterade och omskrivna medan andra är mer anonyma. Under några år har vi tillsamman med Stadsmuseet i Stockholm arbetat med att sammanställa en kortfattad information om alla våra fastigheter; information om när husen byggdes, hur de har förändrats och hur de har använts under åren.

För att kunna beskriva den enskilda fastighetens historia har vi dels besökt varje hus för att se vad som finns kvar från äldre tid och dels letat uppgifter i arkiv och litteratur. En del nya foton har tagits för att illustrera faktabladet.

För att hinna med alla fastigheter inom rimlig tid har arbetet byggts på lättåtkomliga uppgifter. Ingen fullständig arkivforskning har alltså gjorts och de historiska beskrivningarna är därför inte heltäckande. Ibland kan uppgifter i olika arkiv också vara motsägelsefulla och det har inte alltid funnits möjlighet att reda ut frågetecken. Faktabladet kan därför komma att fördjupas och förändras vid nya undersökningar i framtiden.

Faktabladet finns samlade på Stadsholmens webbplats www.stadsholmen.se

GÅRDSMUREN ÄR UPPFÖRD AV KORSVIRKE.
FOTO: F. LARCKE 1940. SSM:S ARKIV F 26447.

Fastigheten är belägen i stadens allra äldsta kärna och medeltida murverk finns i byggnaden. Både exteriör och interiör bevarar en stark 1700-talskaraktär från den ombyggnad som snickaråldermannen Mäster Olof Martin lät genomföra på 1750-talet.

Samtidigt inrättade han en verkstad på fjärde våningen. Planlösning och i det närmaste kompletta snickeri-inredningar med brädgolv och gipsade tak finns kvar i bostadsvåningarna från denna tid.

Phaeton 9 är en del av Gamla stans unika och omistliga bebyggelse och är blåvärderad enligt Stockholms Stadsmuseums kulturhistoriska klassificering. Detta innebär att fastigheten har ett synnerligen stort kulturhistoriskt värde.

OMRÅDESBESKRIVNING

Under flera hundra år var Gamla stan Stockholms centrum. Medeltidens bebyggelse bestod av hus i trä eller tegel, ofta med torvtak. Till husen fanns många gånger källare med väggar av natursten och tegelvalv eller bjälktak. Tegelhusens fasader var inte putsade och kunde ha dekor i form av blinderingar, formtegel eller mönstermurning. Den medeltida, oregelbundna stadsplanen är ännu i dag mycket väl

FASADEN MOT TRÄDGÅRDSGATAN ÄR SLÄTPUTSAD. I BOTTENVÅNINGEN FINNS TVÅ PORTAR MED SLÄTA STENOMFATTNINGAR FRÅN 1700-TALET. FOTO: J. MALMBERG.

PORTEN HAR EN ENKEL STENOMFATTNING OCH EN HELFRANSK PARDÖRR, 1700-TALET MITT. FOTO: J. MALMBERG.

bevarad och många hus har i hög utsträckning kvar medeltida murverk bakom senare tiders fasadutformningar och inredningar.

Det expansiva 1600-talet, när Sverige utvecklades till en stormakt, gav en annan prägel åt staden med flera nybyggen men också modernisering av de äldre husen. Byggnaderna fick stora vindar i flera våningar med höga, branta tak och ofta en dekorativ fasadutsmyckning i natursten. Samtidigt anpassades de nybyggda husen längs framför allt Nygatorna i väster till en reglerad stadsplan.

Under 1700-talets mitt och senare hälft byggdes husen ofta på med en våning. Vindarna var nu mindre och taken flackare. Fasaderna utfördes släta och putsade, och rummen inreddes med kakelugnar och snickerier som till stor del finns bevarade i dag.

Vid 1800-talets senare del och under tidigt 1900-tal fick många byggnader fasader med tidstypiska dekorer

i stuck eller puts och bottenvåningarna gjordes ofta om till butiksfasader med stora skyltfönster.

Gamla stan hotas – och räddas

Under senare delen av 1800-talet försköts stadens centrum till Norrmalm. Gamla stan började att successivt förslummas och många diskussioner fördes om stadsdelens sanitära förhållanden. Det kom till och med förslag om att riva stora delar och bygga helt nytt. När de nya stadsdelarna på malmarna växte fram omkring 1900 blev problemen i Gamla stan ännu mer uppenbara, men de enskilda fastighetsägarna var inte villiga att bekosta saneringarna. Samfundet S:t Erik – som bildades 1901 och arbetade för att väcka intresse för stadens kulturhistoriskt värdefulla miljöer – oroades för stadsdelens framtid och tog på 1930-talet initiativet till att bilda AB Stads-holmen. Det nya bolaget fick i uppdrag att förvärva,

**FÖNSTER FRÅN 1700-TALETS MITT MED
URSPRUNGLIGA GÅNGJÄRN OCH BESLAG.
FOTO: J. MALMBERG.**

**FÖNSTER MED TÄRNINGSSPRÖJS FRÅN
1700-TALETS MITT. FOTO: J. MALMBERG.**

restaurera och modernisera bebyggelsen med hänsyn bland annat till kulturhistoriska värden. De första åtgärderna i stor skala genomförde Snickaråldermannen Mäster Olof Martin s i kvarteret Cepheus och flera av de genomförda renoveringarna har varit goda exempel, inte minst de allra första insatserna som gjordes.

I dag är Gamla stan med sina många bevarade tidslager och hus med en lång och omväxlande byggnadshistoria ett historiskt dokument av oersättligt värde.

HISTORIK

Byggnaden har medeltida källare under hela tomtarealen. Omkring 1700 ägdes både denna tomt och granntomten Phaeton 8 av hattstofferaren Matts Pehrson. Snickaråldermannen Mäster Olof Martin köpte fastigheten 1745. Han lät brandförsäkra

byggnaden 1748. Den beskrivs då som av sten med två våningar ovanför en välvd källare. Han lät genomföra en ombyggnad där huset fick sitt nuvarande utseende och volym år 1756 enligt en ritning av Johan Körner. Efter ombyggnaden angav Olof Martin att den gamla byggnaden rivits och ett nytt hus uppförts, vilket ofta i praktiken innebär att en stor ombyggnad skedde snarare än att hela huset faktiskt revs. Inredningen utfördes efter tidens stilideal till ”beqwäma rum och inrättningar”. Rummen fick bröstpaneler, fyllningsdörrar, gipsade tak och brädgolv samt gröna och blåvita kakelugnar. På fjärde våningen inrättades en verkstad som efter några år gjordes om till bostadsrum. Därefter och till 1960-talets renovering har endast mindre ändringar skett som avsatt spår i byggnadsnämndens arkiv. Staden förvärvade fastigheten 1946. En upprustning

HELFRANSK ENKELDÖRR FRÅN 1700-TALET. FOTO: J. MALMBERG.

HALVFRANSK FÖNSTERSMYGPANEL. FOTO: J. MALMBERG.

och modernisering projekterades i slutet av 1960-talet och avslutades i mitten av 1970-talet. I stort sett behölls den gamla planlösningen. Kök och våtutrymmen fick ny inredning och samtliga spisar och kakelugnar togs bort. Renoveringen gjordes dock på ett för tiden varsamt sätt.

BYGGNADSBESKRIVNING

Exteriör

Fastigheten är bebyggd med ett fyra våningar högt hus med brutet tak, inredd vind och en liten flygel inåt gården som innehåller trapphuset. Huset är fyra fönsteraxlar brett mot gatan och har i den östra delen två portar av 1700-tals typ med enkla stenomfattningar. Den fjärde våningen är något lägre än de övriga och har stickbågiga fönster. Fasaden är slätputsad och avfärgad gul med fönster i fasadlivet. Taket är täckt med plåt och har kupor. Gården är asfalterad. Källaren är välvd och har murar av gråsten och tegel.

Interiör

Portgången har golv av sekundärt lagda marmorplattor samt bröstpanel och en glasad dörr från 1970-talet till gården. Trapphuset har golv och trappsteg av kalksten samt snickerier och fönster mot gården från 1700-talets mitt.

Lägenheterna på våningarna 1-3 trappor bevarar genomgående en högklassig snickeriinredning. Från 1700-talets mitt finns helfranska dörrar, kraftigt profilerade dörrfoder, bröstpaneler, fönstersmygpaneler och fönsteröverstycken, brädgolv samt stucklister med hålkål och rundstav. Den fjärde våningen är något enklare inredd i de rum som ursprungligen nyttjades som verkstad. Den inredda vindsvåningen har en ännu enklare inredning men här finns också dörrar av 1600-1700-talstyp med utanpåliggande fyllningar. I husets västra vägg i våning 2 och 4 trappor finns ett antal nischer. Om dessa utgör gamla öppningar eller besparingsnicher återstår att utreda.

HALVFRANSK BRÖSTPANEL.
FOTO: J. MALMBERG.

GEMENSAMT ANSVAR FÖR VÅR LEVANDE HISTORIA

Byggnader och miljöer med stort kulturhistoriskt värde berättar alltid något väsentligt. Det kan handla om stadsutveckling, samhällsförändringar, arkitektur, stilideal eller hantverksmetoder, men också om hur människor har bott och inrett sina hem eller om de skilda livsvillkoren för olika sociala skikt. Att fastigheterna byggts om och moderniserats under årens lopp är en del av historien.

Vi och våra hyresgäster är tillfälliga brukare i ett långvarigt historiskt skede. Vi har ett gemensamt ansvar för att aktivt och på ett varsamt vis bevara de värdefulla miljöerna till framtida generationer. Varsamhet kan bland annat innebära att behålla äldre planlösningar och att vara rädd om inredningsdetaljer som paneler, dörrar, lister och kakelugnar. Anpassningar och förändringar kan ske, men utan att vi förvanskar oersättliga värden. Individuella bedömningar måste alltid göras från fall till fall. Vi ska inte glömma att stilar och behov skiftar över tiden. Det vi idag kan tycka vara otidsenligt kan av kom-

mande generationer upplevas positivt och värdefullt.

Att använda traditionella material som kalkputs eller oljefärg är också viktigt, liksom att utforma nya inredningsdetaljer så att de passar i miljön. Vid vanlig städning och rengöring måste vi ta hänsyn till att de material och ytskiktsbehandlingar som finns i husen – till exempel trä, kalksten, stuck, oljefärg, limfärg och linoleum – är ömtåliga och kräver särskild försiktighet. Även innergårdar och trädgårdar har sina särskilda förutsättningar och ska skötas och utvecklas så att karaktären bevaras.

Stadsholmen har samlat sina riktlinjer för fastighetsunderhåll i broschyren ”Ett stockholmskt kulturarv – att förvalta borgarhus och kåkar”. Alla hyresgäster har fått skriften, men den finns också på vår hemsida. Här finns också några konkreta råd om hur man som hyresgäst bäst vårdar de gamla husen och miljöerna. På Stockholms stadsmuseums hemsida finns allmän information om byggnadsvård, www.stadsmuseum.stockholm.se.